

No Talmid Left Behind: Reorienting our Approach to Chinuch

The Rabbi Dr. Chaim Feuerman Memorial Lecture

October 3, 2021

1a

Parshas B'ha'alosecha (Bamidbar 8:2)

דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת־הַנֵּרוֹת אֶל־מוֹלֵפְנֵי הַמְּנוֹרָה יֵאָרוּ שְׂבַעַת הַנְּרוֹת:

Speak to Aaron and say to him, “When you light the lamps, the seven lamps should cast their light toward the face of the menorah.”

1b

Rashi

When you light: Why is the portion dealing with the menorah juxtaposed to the portion dealing with the chieftains? For when Aaron saw the dedication [offerings] of the chieftains, he felt distressed over not joining them in this dedication-neither he nor his tribe. So God said to him, “By your life, yours is greater than theirs, for you will light and prepare the lamps.” - [Tanchuma Beha'alosecha 3]

בהעלתך: למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה דעתו, שלא היה עמהם בחנוכה, לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקב"ה חייך, שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות:

1c

When you light: Heb. בְּהַעֲלֹתְךָ, lit., when you cause to ascend. Since the flame rises, Scripture describes kindling in terms of ascending. He is required to kindle the lamp until the flame rises by itself (Shab. 21a). Our Sages further expounded from here that there was a step in front of the menorah, on which the kohen stood to prepare [the lamps]. — [Sifrei Beha'alosecha 3]

בהעלתך: על שם שהלהב עולה, כתוב בהדלקתן לשון עליה, שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה. ועוד דרשו רבותינו, מכאן שמעלה היתה לפני המנורה שעליה הכהן עומד ומטיב:

2a

Isaiah 28:29

כַּטְו 29 This also comes from the LORD of hosts: Wonderful is His counsel, and great His wisdom. **גַּם־זֹאת, מְעַם ה' צְבָאוֹת יִצְאָה: הַפְּלֵא עֲצָה, הַגְּדִיל תּוֹשֵׁיָהּ.**

2b

Rabbi David Kimhi (Provence, 1160-1235) – RADAK - commentary on Isaiah 28:29

ועתה נפרש המשל החורש הוא האל יתברך והאדמה הוא ישראל, וכמו שהחורש יתקן האדמה כדי שתהיה נכונה לקבל הזרע כן האל יתברך תקן ענין ישראל כדי שיהיו נכונים לקבל דבריו...

Now we shall explain the parable. The plowman is God and the earth is [the people of] Israel. Just as the plowman prepares the earth to receive the seed, so did God prepare Israel to receive His words.

Scott J. Goldberg, Ph.D.- scott.goldberg@yu.edu

Based in part on Goldberg, S. J., & Sokolow, M. (2010). Sages on stages, or guides on the side?: Rashi, Rambam and constructivist educational theory. In E. Kanarfogel & M. Sokolow (Eds.), *Between Rashi and Maimonides: Themes in medieval Jewish thought, literature and exegesis*. New York: Yeshiva University Press.

2c

ואחר תקון האדמה התחיל לזרוע בה והוריד שכנתו לעיניהם בהר סיני בקולות וברקים ולפידים והשמיע להם דבריו עד שכולם היו במדרגת נביאים אבל לא היו כולם שוים.

After the ground was prepared, He commenced to sow it. He manifested His presence before their very eyes on Mount Sinai within thunder, lightning and torches, and broadcast His words to them until they were all on the level of prophets, albeit not equally so.

2d

וכמו שהזרוע מקוה בזרעו שתוציא לו האדמ' מגרגיר א' כמה גרגירים כן קוה האל מישראל שיוסיפו על מה שהורם וישכילו ויבינו דבר מתוך דבר, כי כמו שטבע האדמה להוציא יותר על מה שנזרע בה כן טבע האדם להוציא יותר בכח הנפש המשכלת שנתנה בו להוסיף על מה שילמדוהו, וכן אמר שלמה "תן לְחַכְמְךָ וַיִּחַכְמְךָ עוֹד" וגומר. (משלי ט:ט)

Just as the one who sows anticipates in sowing that one seed will produce several seeds, so **God anticipated that Israel would add to that which He instructed them through inferential reasoning.** Just as it is the nature of the earth to produce more than was actually planted in it, **so it is human nature to produce more—by dint of its inherent rational faculties—in excess of that which he was taught.** So did Shlomo declare: "Enable the wise man and he will grow wiser yet."

3a

Eicha 3:23

חֲדָשִׁים לְבָקָרִים רַבָּה אֲמוֹנְתָךְ:

They are renewed every morning— Ample is Your grace!

3b

ביאר החיד"א

שבכל עת יורדים חידושים משמים ומכח זה אפשר לחדש חידושי תורה

4a

Pirkei Avos 3:8

הַרְבֵּי דוֹסְתָאֵי בֵּר יֵנְאִי מְשׁוּם רַבִּי מְאִיר אֹמֵר, כָּל הַשּׁוֹכֵחַ דְּבַר אֶחָד מִמִּשְׁנֵתוֹ, מַעְלָה עָלָיו הַפְּתוּב כְּאִלוֹ מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר רַק הַשְּׂמֹר לְךָ וְשִׁמּוֹר גַּפְשְׁךָ מְאֹד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ, יָכוֹל אֲפִילוֹ תִּקְפֶּה עָלָיו מִשְׁנֵתוֹ,

4c

Tiferes Shlomo on Pirkei Avos 3:8

ולכן פי' וז"ל: אך האמת הוא דהעיקר הלימוד לשמה, ופירוש לשמה הוא לשם ה' ליחד קב"ה ושכינתיה וזה השוכח דבר "אחד" הוא יחודו של עולם, "מעלה עליו הכתוב וכו'", עכ"ל.

4b

Chidah on Pirkei Avos 3:8

להחיד"א ז"ל פי' וז"ל: אפשר לומר במה שידוע כי כל אחד קבל חלקו בתורה בסיני, ואם הוא ירא שמים הוא המוציא לאור אשר קבלה נשמתו והחידוש ההוא אין אחר יכול לחדשו כי הוא חלקו. ואם זכה וחיידש החידוש ההוא אשר קבלה נשמתו והוציאו לאור ואחר זה שכוח מעיקרו, זו רעה חולה שהחידוש ההוא אין חכם אחר יכול לחדשו, וז"ש כל השוכח דבר א' ממשנתו דייקא מהשייך לשרש נשמתו ושכחו מתחייב בנפשו, עכ"ל. וראוי להוסיף שאותיות "משנתו"

5a

Mishnah Avot 5:21 (22)

משנה מסכת אבות פרק ה משנה כא

הוא היה אומר בן חמש שנים למקרא בן עשר למשנה בן שלש עשרה למצות בן חמש עשרה לתלמוד בן שמונה עשרה לחופה בן עשרים לרדוף בן שלשים לכה בן ארבעים לבינה בן חמשים לעצה בן ששים לזקנה בן שבעים לשיבה בן שמונים לגבורה בן תשעים לשוח בן מאה כאילו מת ועבר ובטל מן העולם:

He [Yehudah ben Teima] would [also] say: At age 5—Mikra', age 10—Mishnah, age 13—Mitzvot, age 15—Talmud, age 18—Huppah, age 20—Lirdof, age 30—le-Ko'ah, age 40—Binah, age 50—`Eitzah, age 60—Ziknah, age 70—Seivah, age 80—Gevurah, age 90—la-Su'ah, age 100—it is as though he had died and passed, null, from this world.

5b

דרך חיים Commentary of the MAHARAL of Prague (15 25-1609) on this Mishnah

...מקרא הוא השגה מה ואין ההשגה בשלימות ובבירור, אבל המשנה היא הידיעה בבירור, והתלמוד הוא להבין טעם הדבר שאינו במשנה כלל...

Mikra is the level of “what” without a complete clarity. But, *Mishna* is clear understanding and *Talmud* is understanding the “why” that isn’t in *Mishna* at all.

...וכבר אמרנו כי מקרא משנה ותלמוד הם כנגד חכמה דעת בינה, כי המקרא יש בו חכמה, אבל המשנה היא הידיעה הגמורה להבין כל דבר כפי מה שהוא בהבדל של כל אחד מן אחד עד שידע הדבר מבורר, כי זה ענין הדעת שידע להבדיל בין דבר לדבר וזה הוא ענין המשנה, והתלמוד הוא בינה שמוציא דבר מתוך דבר על ידי הפלפול כל זה נקרא תלמוד.

...*Mikra* is knowledge...*Mishna* is understanding the difference between this and that...*Talmud* is inferencing...

5c

ודבר זה מפני כי האדם נולד בלא שכל לגמרי, וכאשר האדם בן חמש מתחיל השכל באדם, וזה מפני שעברו חצי עשרה שבו האדם משתנה. וכאן לא אמרינן שצריך עשרה, מפני כי כל השאר השינויים כאן החדוש בא מעצמו... ולפיכך צריך אל זה עשרה. אבל מקרא משנה תלמוד שאין הדבר מגיע מעצמו שצריך לו רב אשר ילמד אותו, אין צריך להמתין עד עשרה רק עד חמש, כי דל פלגא על המלמד ופלגא על עצמו, שאפשר ללמד אותו כאשר עבר רוב עשרה דהיינו חמשה שנים ומיד יכול ללמדו מקרא.

This is on account of the fact that Man is born without any intelligence and [only] when he reaches 5 years of age does Man’s intelligence commence since this is half of the decade that is required for human change. Here, however, it doesn’t require a full decade—like all the other changes—because those other changes are stimulated internally... and therefore require a full decade. Mikra, Mishnah and Talmud, however, are not qualities that appear automatically. Because one needs to acquire a teacher to provide instruction, there is no need to wait a full decade but only to age 5—because half [the effort] is assumed by the teacher and [only] half by oneself—therefore one can be taught after a major part of the decade, namely five years, has elapsed and one can immediately thereafter be instructed in Mikra.

5d

ועוד, כי כל אלו שלשה—מקרא, משנה, תלמוד—אינם מחולקים לגמרי כמו שהם השאר; ומקרא עצמו מועיל למשנה, ומשנה מועיל לתלמוד, ולפיכך אין החלוק ביניהם עשרה לגמרי כמו שהוא בשאר... אף כי היה ראוי שיהיה בן ט"ו למשנה, דהיינו עשרה אחר מקרא, מכל מקום מועיל המקרא עד שאינו צריך רק חמשה שנים, ומועיל המשנה שאין צריך רק ה' שנים. ועוד כי אלו שלשה—מקרא, משנה, תלמוד—אף על גב שמתחיל בחכמה, אין זה חכמה גמורה דהא בן ארבעים לבינה, רק שיוכל לקבל קצת חכמה, ואין הדבר בשלימות גמור כמו שהוא אצל השאר שהם בשלימות...

Furthermore, these three—Mikra, Mishnah and Talmud—are not separated as the others are. Mikra itself assists in Mishnah, and Mishnah assists in Talmud, therefore the intervals between them are not a full decade, as in the rest... Although it ought to have been Mishnah at 15, a full decade after Mikra, in any event [the presence] of Mikra makes [the interval] only five years, and Mishnah requires only five [additional] years [until Talmud]. In addition, these three—Mikra, Mishnah and Talmud—although they presuppose intelligence, do not [require] complete intelligence since comprehension [*binah*] only comes at age 40. Rather, they presuppose a modicum of intelligence but not as complete as is presupposed by the balance of the list...

6a

Gemara Kiddushin 30a

לעולם ישלש אדם שנותיו, שלישי במקרא, שלישי במשנה, שלישי בתלמוד.
One should perennially divide his years into three parts: a third to mikra, a third to mishnah, and a third to talmud.

6b

רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק א הלכה יא

וחייב לשלש את זמן למידתו, שלישי בתורה שבכתב, ושלישי בתורה שבעל פה, ושלישי יבין וישכיל אחרית דבר מראשיתו ויוציא דבר מדבר וידמה דבר לדבר ויבין במדות שהתורה נדרשת בהן עד שידע היאך הוא עיקר המדות והיאך יוציא האסור והמותר וכיוצא בהן מדברים שלמד מפי השמועה, וענין זה הוא הנקרא גמרא.
One is obligated to divide his study time into thirds: One third to the Written Law; one third to the Oral Law; and one third to rational comprehension via deductive reasoning, inference, comparison and Biblical hermeneutics, in order to understand the essence of the hermeneutic principles and how utilize them in ruling on sanction or prohibition or other such matters that are learned via tradition. This [final third] is known as "Gemara."

6c

Yosef Ibn Akinin (on whose behalf, it is believed, Rambam composed the *Moreh*), in his own systematic work of moral philosophy, *Tibb al-Nufus (Medicine for the Soul)*, chapter (no. 27) on the aforementioned Mishnah in Avot (5:21)

They said: "18 is the age of חופה"—by which they meant reading with comprehension and discovery—which means drawing inferences from the sources. They made this [recommendation] because prior to this age, i.e., 18, memorization is best for them and they are stronger in it and have more leisure for it than for intellectual pursuits. [Moreover,] their intellects are not yet mature; indeed they possess a great deficiency during this time. [Learning with] comprehension was euphemistically called חופה because [the conjugal meeting] is the desired outcome of marriage. Likewise the goal of recitation is comprehension.

When they reach this age, their intellects are up to the task of comprehension, as well as to discover questions not explicit in the Talmud by means of the received principles [of hermeneutics]. They will become proficient in it and [the teacher] will accustom them to it so that throughout their lives they will neither desist nor abstain from it. They will reiterate it frequently until it is clear to them and until they understand more of it than they understood previously.

6d

MISHNAIC AND MAIMONIDEAN TAXONOMY (Mapped onto Bloom's Taxonomy, 1956; Revised by Anderson and Krathwohl, 2001)

1. מקרא – תורה שבכתב (written torah), corresponding to knowledge/knowing – the acquisition/acquiring, identification/identifying or recollection/recalling of data;
2. משנה – תורה שבעל פה (oral torah), corresponding to comprehension/comprehending – understanding the meaning of the data and repeating it in one's own words;
3. בר מצוה – יבין וישכיל אחרית דבר מראשיתו – בר מצוה (drawing conclusions), corresponding to application/applying – using the data in a new context;
4. תלמוד – ויוציא דבר מדבר (inference), corresponding to analysis/analyzing – breaking down the data into its components to understand its structure;
5. חופה – וידמה דבר לדבר (comparison), corresponding to synthesis/synthesizing – putting together old and partial knowledge in new ways, forming new wholes;
6. לרדוף... (hermeneutics), corresponding to evaluation/evaluating – judging the value of methods and materials for a distinct purpose, based upon knowledge.

7a

TAXONOMY OF CRITICAL THINKING

HaRav Shlomo Wolbe zt"l – *Sefer Alei Shor – Volume 2 – p. 251*

**בענין אחד יש להתלמד למעשה להיות בר־דעת – הוא ענין העצה.
מנהג העולם הוא, שמי שיש לו איזה ספק הולך מיד לשאול חבר או מי שהוא
גדול ממנו, מבלי לחשוב בעצמו כיצד לפתור את הספק. וכן מי שהתעוררה
לו איזו קושיא בלימודו מחפש מיד במפרשים אם הם מדברים בזה. מי שנוהג
כך, לעולם לא יהיה בר־דעת, ותמיד יהיה סמוך על שולחן אחרים בעניניו.**

It is common in the world that one who is unsure of something immediately goes to ask a friend or someone greater than he/she, without considering himself/herself how to solve the problem. And so too someone who has a question in his/her learning searches immediately in the commentaries if they speak on this [topic]. Someone who is accustomed to do like this will never be a *bar daas*, (knowledgeable person) and will forever be dependent on others.

**כיצד יעשה אדם כאשר יש לו ספק? יחשוב דווקא בעצמו, ויברר לעצמו
כל צדדי הענין, ואחר כך ישקול הצדדים בכובד ראש ויכריע. רק כאשר הוא
עצמו הגיע למסקנה ילך ושאל אחרים אם הכרעתו נכונה. וכן יעשה בגמרא:
יעמול קודם בעצמו לתרץ קושייתו, ורק כאשר עלה בידו יעיין בספרים או ידבר
עם אחרים.**

7b

How should a person act when he has a problem (uncertainty)? He should consider the problem himself and clarify for himself all the sides of (issues involved in) the topic, and after that he should weigh the options seriously and decide on a solution. Only when he himself comes to a conclusion, should he go and ask others if his decision-(making) is correct. And so too he should do with gemara: He should work first on his own to answer his question. And only when he has done this and decided on an approach should he look up the answer in books or speak with others.

7c

כאן יש לנו מקום רחב להתלמדות: ספקות שלנו, קושיות שלנו, עצות שלנו — בכולן אנו צריכים ללכת באותה דרך: לא לרוץ מיד לאחרים לשאול אלא להתיגע היטב בעצמנו עד שנגיע לבירור הדבר, ורק אחר כך נשאל אחרים כדי לבחון אם דרכנו ישרה היא. ענינים כאלה מתרחשים כל יום, ויש לנו

Our uncertainties, our questions, our advice – we should approach all in the same way: Don't run immediately to others to ask, rather consider the issue yourself well until you have clarity, and only then ask others to check if your approach was appropriate.

7d

Rav Wolbe (1986)	Ennis (1987)
<p>יחשוב דווקא בעצמו, ויברר לעצמו כל צדדי הענין</p> <p>Clarify the issues</p>	<p>A. <i>Elementary Clarification</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Focus on a question 2. Analyze arguments 3. Ask and answer questions of clarification and/or challenge
<p>ישקול הצדדים בכובד ראש</p> <p>Consider and weigh the various components of/approaches to the issues</p>	<p>B. <i>The Basis for the Decision</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Judge the credibility of a source 2. Observe, and judge observation reports
	<p>C. <i>Inference</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Deduce, and judge deduction 2. Induce, and judge induction 3. Make and judge value judgments
	<p>D. <i>Advanced Clarification</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Define terms and judge definitions (in dimensions of form, strategy, and content) 2. Attribute unstated assumptions
<p>Make a decision</p> <p>ויכריע</p>	<p>E. <i>Supposition and Integration</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Consider and reason from premises, reasons, assumptions, positions, and other propositions with which a person disagrees or about which s/he is in doubt – without letting the disagreement or doubt interfere with her/his thinking ("suppositional thinking") 2. Integrate the other abilities and dispositions in making and defending a decision
<p>רק כאשר הוא עצמו הגיע למסקנה ילך וישאל אחרים אם הכרעתו נכונה.</p> <p>Check with a mentor/teacher if your approach to the issue was appropriate/accurate.</p>	